censtvo bylo včas hotové, jest na omylu. Zákon č. 91/1918 totiž v § 8 kategoricky stanoví, že pracovati v noci jest dovoleno jen ve výjimečných případech tam vytčených. Předpis ten je normou kogentní (donucovací) a nikoli, jak stížnost jej nesprávně chápe, normou dispositivní, t. j. takovou, jejíž platnost by mohla býti vzájemnou dohodou zaměstnavatele s dělníky vyloučena. Že tomu tak, plyne i z toho, že zákon o osmihodinné době pracovní a o zákazu noční práce byl vydán zřejmě k ochraně dělnictva v zájmu veřejného blaha, s kterýmžto nepochybeným úmyslem zákonodárce by bylo neslučitelno, aby se dělníci tohoto zákonného práva mohli vzdáti. Nemůže tedy býti ponecháno libovůli zaměstnavatele a dělníků, aby zákaz noční práce normovaný zákonem zbavili platnosti.

Tvrzení stížnosti, že uzavření dohody mezi pekaři a dělnictvem o práci noční bylo vzato, jak okresní správou politickou tak živnostenským inspektorátem na vědomí, není nejen ničím doloženo, ale nemohlo by ani, i kdyby odpovídalo skutečnosti, což zmíněné úřady popírají, na dispositivi zákona, noční práci zakazujícího, nic měniti.

Pokud se stěžovatel dále dovolává toho, že obecenstvo a zvláště dělnictvo jezdící do práce chce míti čerstvé pečivo o 6. hodině ranní a že je proto započetí s pracemi přípravnými před 5. hodinou ranní v zájmu veřejném, sluší na to odpověděti, že k tomu, aby se v případech, kde toho vyžaduje zájem veřejný nebo pravidelná potřeba obecenstva, smělo v některém podniku započíti s prací před 5. hodinou ranní, nestačí již existence takového veřejného zájmu nebo takové pravidelné potřeby obecenstva sama, nýbrž jest podle § 8 odst. 2 cit. zákona potřebí, aby ministr sociální péče ve shodě se zúčastněnými ministry o tom vydal zvláštní předpisy. Že by se tak způsobem zde stanoveným bylo stalo, buď všeobecně pro podniky pekařské vůbec nebo pro pekařské podniky v Č. T. nebo konečně pro podnik stěžovatelův, to stížnost netvrdí a důvodně by ani tvrditi nemohla, neboť zvláštní předpisy ve smyslu cit. zákonného ustanovení byly ministrem sociální péče ve srozumění se zúčastněnými ministry vydány dosud jen v čl. IV nařízení ze dne 11. ledna 1919, č. 11 Sb. z. a n., v němž však pekařské podniky uvedeny nejsou.

Pokud konečně stěžovatel má za to, že o přestupku, kladeném za vinu, nelze mluviti, ježto nelze mu přičítati subjektivně vinu proto, že při vylíčeném stavu věci neměl úmyslu jednati proti zákonu, nýbrž že měl na zřeteli zájmy obecenstva, nutno oproti tomu uvésti, že podle souhlasné výpovědi všech slyšených dělníků, jak bylo již nahoře řečeno, začalo se ve sporném případě s prací u válu již o 3. hodině ranní a že stěžovatel pro stejný přestupek byl podle správních spisů předtím již třikrát trestán, takže žalovaný úřad mohl vycházeti z toho, že stěžovatel si tohoto protizákonného počínání i zde musil býti dobře vědom.

Z těchto úvah dospěl nejvyšší správní soud k zamítnutí stížnosti pro bezdůvodnost.

(Nález nejvyššího správního soudu ze dne 16. září 1929, č. 4364/28. Srovnej i nálezy n. s. s. ze dne 18. ledna 1928, č. 626, a ze dne 24. září 1928, č. 6654/27, uveř. v Soc. revui 1928, str. 332 a 505 násl.)

I. Nedostatek individuelního doručení rozhodnutí neb opatření správního úřadu straně není s to, aby jeho nařikatelnost před nejvyšším správním soudem vyloučil. — II. Zákon o osmihodinné době pracovní nevztahuje se na veřejné zaměstnance podniků, závodů a ústavů v § 1, odst. 2, tohoto zákona uvedených.

Výnosem zemského správního výboru v Praze ze dne 11. března 1927, čís. 15.170/1926/VII, byla oznámena zemským úřadům humanitním, mezi nimi i ředitelství zemského ústavu pro choromyslné v Praze II., nová úprava služby opatrovnické, na níž se usnesl zemský správní výbor dne 2. března 1927. Touto úpravou určen zejména počet sil opatrovnických

na jednotlivých odděleních, dále stanovena denní služba od 6 do 20 hodin a noční služba od 20 do 6 hod. ranní, minimální doba služební se zřetelem k odměně za službu přes čas stanovena na 61—68 hod. týdne a uloženo ředitelství ústavu, aby novou úpravu neprodleně zavedlo.

Do tohoto výnosu podávají stížnosti J. H. a V. M., ošetřovatelé v zemském ústavu pro choromyslné v Praze. O těchto stížnostech nejvyšší správní soud uvážil toto:

Žalovaný úřad popírá naříkatelnost řečeného výnosu před tímto soudem z toho důvodu, že nejde prý o rozhodnutí neb opatření ve smyslu § 2 zákona o správním soudě, nýbrž o projev strany. Než námitka tato nedá se nijak srovnati s tím, co žalovaný úřad ve svém odvodním spise sám uvádí, t. j. jednak že služební poměr stěžovatelův má povahu služebního poměru veřejnoprávního, jednak že výnos žalovaného úřadu z 11. března 1927 obsahuje jednostrannou a autoritativní disposici vůči podřízeným zaměstnancům. Mohla by tedy tato námitka odvodního spisu obstáti jedině tehdy, kdyby ona stránka služebního poměru, o který jde, byla zákonem č. 91 Sb. z. a n. z r. 1918 vyjmuta z rámce veřejnoprávního poměru služebního a přetvořena v ten způsob, že žalovaný úřad nevystupuje zde vůči stěžovatelům jako úřad služební, nýbrž jako pouhá strana v poměru pracovním. Než žalovaný úřad v odvodním spise sám dovozuje, že citovaný zákon nemá tohoto účinku a ježto tento jeho názor, jak bude dále vyloženo, sluší uznati správným, padá tím námitka, popírající vrchnostenskou povahu naříkaného výnosu. Pokud však žalovaný úřad uvádí, že řečený výnos nebyl stěžovatelům doručen a snaží se takto dovoditi nepřípustnost stížnosti, sluší poukázati k tomu, že onen výnos byl nepopřeně všem dotčeným zaměstnancům, tedy i stěžovatelům žalovaným úřadem uveden ve známost a to se zřejmým úmyslem, aby proti nim působil. Nedostatek individuelního doručení není s to, aby naříkatelnost výnosu před tímto soudem vyloučil, nýbrž mohl by míti význam nejvýše pro počítání lhůty, v níž po zákonu je nutno soudní stížnost podati.

Jádrem sporu před tento soud vzneseného jest otázka, zdali zákon č. 91 Sb. z. a n. z r. 1918 o 8hodinné době pracovní vztahuje se na opatrovníky zemského ústavu pro choromyslné v Praze. Podle vylíčení podstatných znaků jejich služebního poměru, které žalovaný úřad opíraje se o předpisy služební vydané zemským výborem na základě usnesení z 15. a 22. května 1912 v odvodním spisu podal a jemuž stěžovatelé neodporovali, přiznavše výslovně, že stojí k zemi ve veřejnoprávním poměru služebním, neměl soud příčiny, aby veřejnoprávní povahu jejich poměru služebního bral v pochybnost a netoliko mohl, nýbrž i musil vycházeti od předpokladu, že služební poměr stěžovatelův je vskutku takový, jak žalovaným úřadem byl vylíčen, to jest, že je to služební poměr práva veřejného. Vycházeje z tohoto předpokladu musil soud zkoumati, zdali ustanovení zákona č. 91 Sb. z. a n. z r. 1918, zejména ustanovení 2. odst. § 1 tohoto zákona, o které především běží, vztahuje se i na ony zaměstnance „podniků, závodů a ústavů provozovaných státem, veřejnými neb soukromými svazky, fondy, spolky a společnostmi“, kteří ke svému zaměstnavateli stojí ve veřejnoprávním poměru služebním, jehož právní základ, pokud jde o zaměstnance zemské, podává se jednak z ustanovení § 25 a 31 čes. zem. zříz. a z § 2 instrukce dne 31. května 1864 zemským sněmem zemského výboru dané, jednak z ustanovení § 53 zák. o organisaci správy politické č. 125 Sb. z. a n. z r. 1927.

Předpis § 1, odst. 1 zákona č. 91/1918 Sb. z. a n. dán jest podle výslovného znění svého „pro podniky živnostenskému řádu podrobené, nebo po živnostensku provozované“. Předpis tento zřejmě netýká se zaměstnanců zemského ústavu pro choromyslné, a to již proto, nikoliv, že nejde tu ani o podnik živnostenskému řádu podrobený (čl. V, lit. g) uvoz. patentu k živn. řádu ř. z. č. 227 z r. 1859), ani o podnik po živnostensku provozovaný.

Další odstavec (2) § 1 cit. zákona rozšiřuje ovšem platnost předpisu odst. 1 také na „podniky, závody a ústavy provozované státem, veřejnými nebo soukromými svazky, fondy, spolky a společnostmi, ať jsou již rázu výdělečného, všeužitečného nebo dobročinného". Není možno pochybovati, že tento výpočet „podniků, závodů a ústavů" zahrnuje v sobě i zemské ústavy pro choromyslné, a vývody odvodního spisu, které to popírají, nemají v zákoně žádné opory. Na druhé straně není však možno přehlížeti, že podle odstavce 2, § 1 cit. zákona má pro podniky, závody a ústavy zde jmenované platiti „předpis odst. 1". Platí-li však pro tyto podniky atd. předpis odstavce 1, platí pro ně s nezměnným obsahem, neboť odstavec 2, § 1 rozšiřuje platnost odstavce prvního právě jen potud, že podnikům živnostenským kladou se na roveň podniky, závody a ústavy určitých svazů bez ohledu na to, zdali mají ráz živnostenský čili nic. Jen v tomto a v žádném jiném směru není odstavcem druhým dosah ustanovení odstavce prvého rozšířen. Dosah ustanovení odst. 1 jest však určen netoliko povahou podniku, nýbrž i povahou zaměstnanců. Právní povaha zeměstnaneckého poměru v podnicích živnostenských a po živnostensku provozovaných jest však zase určena buďsi hlavou VI živn. řádu, buďsi předpisy XXII. hlavy obec. zákona občanského. Tento poměr zaměstnanecký je však podle své právní povahy pracovní poměr práva soukromého. Předpis odst. 1 jest tedy dán pro zaměstnance, jejichž poměr zaměstnanecký má právní povahu soukromoprávního poměru smluvního. Má-li však odst. 1 bez další obsahové změny platiti i pro podniky, závody a ústavy v odst. 2 uvedené, plyne z toho, že odst. 2 může se vztahovati jen na ony kategorie zaměstnanců těchto podniků, závodů a ústavů, jejichž poměr zaměstnanecký neliší se právnicky od pracovního poměru zaměstnanců podniků živnostenských v odst. 1 uvedených, jinými slovy, že může se vztahovati toliko na ony zaměstnance podniků, závodů a ústavů v odstavci druhém uvedených, kteří rovněž nalézají se v soukromoprávním poměru pracovním.*)

K otázce právní povahy poměru zřízenců korporací samosprávných srovn. Pražák: Spory o příslušnost, str. 207 a 208.

Potvrzení tohoto výkladu podává se i z dalšího obsahu zákona o 8hodinné době pracovní, jehož některá ustanovení nasvědčují tomu, že zákon tento nemá býti rozšiřován na kategorie zaměstnanců, kteří v dotčených podnicích, závodech a ústavech jsou ustanoveni v služebním poměru veřejnoprávním a jejichž postavení nespočívá na smlouvě pracovní, upraveno jsouc služebními pragmatikami, služebními řády a instrukcemi vydávanými na základě zákona jednostranně zaměstnavatelem jakožto nositelem veřejnoprávné moci služební, která je charakterisována zejména služební nadřízeností služebního pána, jež se liší podstatně od obligačně-právní situace práva soukromého. S touto služební nadřízeností a korespondující s ní služební podřízeností zaměstnancovy nedají se nikterak srovnati zejména následovní ustanovení zákona. Podle § 3 zákona č. 91/1918 Sb. z. a n. jest rozdělení doby

*) Závěr tento není nepochybný. V odst. 1, § 1 zákona se nepraví nic jiného, než že v podnicích, pro které platí živnostenský řád, nesmí pracovní doba zaměstnanců činiti více než 8 hodin denně neb 48 hodin týdně. V odst. 2 téhož § se rozšiřuje tento předpis o p r a c o v n í d o b ě i na podniky, závody a ústavy provozované státem, veřejnými neb soukromými svazky, fondy, spolky a společnostmi, ať jsou rázu výdělečného, všeužitečného neb dobročinného. Zákon tu vypočítává jen podniky, ve kterých pracovní doba nesmí býti delší, než jak jest stanoveno, a ponechává úplně stranou otázku, jak jest upraven služební neb pracovní poměr zaměstnanců vytčených podniků. Ostatně nutno předpokládati, že zákonodárce, kdyby byl chtěl kriteriem pro použití zákona učiniti způsob úpravy služebního či pracovního poměru zaměstnanců, byl by to jistě dovedl přímo a jednoduše vyjádřiti.

pracovní a stanovení přestávek pracovních ponecháno dohodě mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci, je tedy ponecháno smluvnímu ujednání zaměstnavatelů a zaměstnanců. Podle § 4 musí se zaměstnancům poskytnouti jednou týdně přestávka až 32 hodiny a výjimky z této normy nelze odůvodniti zájmem veřejným. Podle § 7 připouští se prodloužení doby pracovní toliko v podnicích veřejné potřebě sloužících a to jenom kolektivní smlouvou úředně schválenou.

Podle § 8 dovolena je práce noční toliko v podnicích a závodech, nikoliv však v ústavech. Ustanovení právě uvedená nasvědčují tomu, že zákon nemá na mysli zaměstnance veřejnoprávního poměru služebního, v němž není místa ani pro smlouvu kolektivní, jež pojmově předpokládá právní rovnost obou kompaciscentů, která ve veřejnoprávním poměru služebním chybí.

Uvedená ustanovení nepočítají také se zájmy veřejnými, jimž zejména veřejné ústavy státu, země atd. eminentním způsobem slouží.

Z toho je patrno, že předpisy zákona o 8hodinové době pracovní na veřejnoprávné zaměstnance podniků, závodů a ústavů v druhém odstavci § 1 uvedené nedopadají a že by na ně mohly býti rozšířeny jedině za cenu podstatného přetvoření veřejnoprávního poměru služebního. Zákon o 8hodinné době pracovní neposkytuje však bezpečné opory pro výklad tak dalekosáhlý, jenž by znamenal stejně změnu služební pragmatiky státních úředníků a zřízenců čís. 15 ř. z. z r. 1914 jakož i všech ostatních pragmatik a řádů, které nebyly vydány ve formě zákona. Výklad takový nebylo by ostatně lze srovnati se zásadou, že zákon všeobecný neodstraňuje bez výslovného předpisu normy speciální, a kdyby se i mohlo připustiti, že služební poměr veřejnoprávných zaměstnanců je právně stejnorodý s pracovním poměrem zaměstnanců, na něž se zákon o 8hodinové době pracovní zcela nepochybně vztahuje, byl by tento zákon k normám služebních pragmatik a řádů v poměru normy všeobecné k normám zvláštním, které by podle zásady lex generalis non derogat speciali zůstaly jím nedotčeny, když z pozdějšího zákona neplyne opak. Není dále ani možno zákonu o 8hodinné době pracovní podkládati úmysl přetvořiti veřejnoprávní poměr služební toliko po jedné stránce v soupromoprávní poměr pracovní a ponechati zároveň ostatní stránky veřejnoprávního poměru služebního nedotčeny. Nebo do služebních poměrů veřejnoprávních byl by takto uveden zmatek a nejistota, a to nejenom po stránce materielně-právní, nýbrž i po stránce kompetenční, a veřejní zaměstnavatelé (stát, země atd.) byli by tím po důležitých stránkách veřejného poměru služebního obmezeni ve své moci služební (na př. stát ve svých právech, plynoucích z ustanovení §§ 21 a násl., zvláště z § 28 služební pragmatiky z r. 1914), což bez výslovného a zcela nepochybného předpisu zákonného jistě nelze předpokládati. Není konečně možno domnívati se, že zákon chtěl pragmatikální úředníky a zaměstnance podřaditi zcela různému právu služebnímu jen podle toho, zda-li jsou ustanoveni ke konání služby v „podniku, závodu neb ústavu“ státním, zemském atd., či na místech služebních povahy jiné. Všecky tyto úvahy mluví pro svrchu podaný výklad zákona, podle něhož lze ustanovení 2. odst. §u 1 vztahovati toliko na ony zaměstnance podniků, závodů a ústavů tam uvedených, kteří jsou stejně jako zaměstnanci, na něž vztahuje se odst. 1, § 1, v pracovním poměru práva soukromého, kdežto důsledky, k nimž opačný výklad nutně vede, a jež zákonodárcem nemohly býti chtěny, přímo tomu brání, aby ustanovením zákona o 8hodinné době pracovní byli podrobeni i zaměstnanci ve služebním poměru veřejnoprávním.

Ježto pak není sporu o tom, že stěžovatelé jsou ustanoveni ve služebním poměru veřejnoprávním, nebylo možno stížnost, která se opírá výlučně o ustanovení zákona o 8hodinné době pracovní, uznati důvodnou a bylo ji proto zamítnouti. —

(Nález nejvyššího správ. soudu ze dne 13. listopadu 1929, č. j. 17.623/29.)